

Yaptıkları İşlerin Doğruluğuna İnanan İnsanlar Çalışmalarının Denetlenmesinden, Karşı Fikirde Olmaya Atılmasından ve Tercihleri Üzerinde Müddetli Yapılmaktan Zevk Alırlar.

denetim

SAYI: 3 MART/1986

AYLIK DERGİ

FIYATI: 250 TL (KDV dahil)

"KİT'LERİN EKONOMİDEKİ YERİ ve PERSONEL SİSTEMİ" KONUSUNDA DÜZENLEDİĞİMİZ AÇIK OTURUM 14 MART'TA YAPILACAK

Derneğimizin kültürel faaliyetlerinin bir bölümünü oluşturan, üyelerimize ve halka açık toplantıların ilki, 14 Mart 1986 Cuma günü saat 14.00'de TÜRK-İŞ Konferans Salonunda "AÇIK OTURUM" biçiminde yapılacaktır.

Kamuoyunda geniş yankı yapacağını umduğumuz "KİT'lerin Ekonomideki Yeri ve Personel Sistemi" konulu açık oturuma şu konuşmacılar katılıyor:

Selahattin BALTA (DENETDE Genel Sekreteri)
Uluç GÜRKAN (Gazeteci)
Selçuk KANTARCIOĞLU (Devlet Personel Dairesi Eski Başkanı)
İhsan ÖZEL (TUSİAD Genel Sekreteri)
Halit SALTİK (Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Eski Bşk.)
Prof. Dr. İlhan TEKELİ (ODTÜ Öğretim Üyesi)

MÜFETTİŞ YARDIMCISI KEMAL CIVAŞ'IN İŞİNE SON VERİLDİ

Kasım 1985'te TEK'e sözleşmeli olarak alınan Müfettiş Yardımcısı Kemal Civaş'ın işine 9.1.1986'da son verilmiştir.

Adı geçenin 1979 yılında lise öğrencisi iken "ideolojik amaçlı slogan atmak" olayı ile ilgili olarak mahkemeye sevk edildiği, 1982 yılında da beraat ettiği, buna karşın TEK'çe yaptırılan emniyet soruşturması nedeniyle yerel Emniyet Müdürlüğünden alınan yazıya dayanılarak görevine son verildiği öğrenilmiştir.

Lise öğrenimi sırasında bir olaydan ötürü mahkemeye sevk edildi diye yıllar sonra bazı nitelikler kazanmış bir meslektaşımızın görevine son verilmesi ve de mahkemenin verdiği beraat kararının gözardı edilmesi bizleri üzündür.

Bölge İdare Mahkemesine başvuracak olan Kemal Civaş'ın tekrar görevine dönmesini umut ve arzu etmekteyiz.

MESLEKİ STRES

Hüseyin Bölükbaşı ÜNAN
DENETDE Genel Başkanı

"Müfettişin görevi çalışanların iş yapmasını bir bakıma önlemektir. Çünkü iş yapan memur her an "ben bir hata yaparsam, bunu da MÜFETTİŞ farkedirse ne olurum..." korkusu altındadır. Oysa Anglo-sakson sistemi dediğimiz Amerikan ve İngiliz sistemlerinde, devlet memuruna, memur da halka güvenir."

DENETDE'nin lokalinde geçen hafta birlikte olduğumuz bir dostum; son yıllarda psikolojik tedavi görenler arasında MÜFETTİŞ sayısının bir hayli arttığını vurgularken, yukarıdaki sözleri anımsadım. Denetim Elemanlarının mesleki hastalığı olan "sürekli stres" in son yıllarda artmasında yukarıdaki sözün etkisi var mı diye düşündüm. Çünkü sözün sahibi çok yetkili kişilerden biriydi.

Bir tek tümceden, böylesine kesin bir sonuç doğacağını varsaymak hatalı bir yaklaşım olabilir. Ancak görüş sahibinin etkin görevi, uygulamada karşılaştığı olaylar, her denetim elemanı gibi benim de bilinç altımda derin izler bırakmış olmalı ki; sohbet sırasında söylenen bir teşhis, bir anda 2-3 yıl gerilere dönerek bu tümceyi hatırlamama neden oldu.

Düşünüyorum da, kamu yönetiminde yol gösterici, sorunlarına çözüm yolları bulucu, aksaklıkları düzeltici ve çalışanlara yardım edici bir denetim hizmetinin; kusur bulucu, sınavcı, korkutucu ve cezalandırıcı bir niteliğe büründürülmek istenmesinde tek suçlu Müfettişler midir? Denetlenen kesimin denetim işlevinden yeteri kadar yararlanmamasının sorumluluğu yalnız Denetim Elemanlarına mı aittir?

Yazımızın başındaki tümcenin doğruluğuna inananlar Müfettişler ile idare arasındaki çatışmanın sorumluluğunu peşinen bir tarafa yıkmakla, objektiflikten uzaklaşmış olmaktadır. Denetim raporlarının çoğunluğunun kamu çalışanlarının yaptıkları işlerden sadece olumsuz olanlarını içerir şekilde düzenlenmiş olmasının kusurunu Müfettişlere yüklemek haksızlık değil midir?

- Denetim Sisteminin doğru dürüst, adil ve etkili bir şekilde çalışması için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak,
- İş değerlendirilmesi için konan standartların saptanması, bu standart ve ölçüleri ülke düzeyine göre ayarlamak,

- Çıkarılan yasalarla yasaklar konacağına, yasakları asgari düzeyde tutacak kanun tekniklerini seçmek, herhalde Müfettişlerin görev ve yetkileri içinde olmayan konulardır. Denetlenen kişiler de bu görüşlerini paylaşıyorlarsa Müfettişin görevinin iş yapmayı önlemek olmadığına inanmalarının bir nedeni yoktur. Ancak, Denetim sisteminin etkili ve adil çalışmadığına, denetimde aranan standartların çok yüksek olduğuna inanıyorlarsa, bir de çalışanlar denetim sonucunda kendilerine güven ve saygılarını yitiriyorlarsa, denetlenenler insanın doğası gereği kötü görünecek yönlerini kapatıp göstermemeye çalışacaklar ve denetime karşı direnerek çatışmaya gireceklerdir. Bir de, bunlara kişilikçe çatışmaya elverişli doğaya sahip olan insanların varlığı, (ki insana)

(Sonu 10. sayfada)

SAVURGANLIĞIN BOYUTLARI ve DENETİM

● **Musa ÖZDEMİR**
Sayıştay Uzman Denetçisi

Ülkemizde savurganlıkla mücadele için çeşitli yollar denenmiş hatta özel yasalar dahi çıkarılmıştır. 1928 yılında yürürlüğe konan "Düğünlük Meni İsrifat Kanunu" bunların ilki sayılabilir. O günden günümüze dek çeşitli düzenlemeler yapılmış, ancak savurganlığı önleme çabası boş bir özelemeden ileri gidememiş, gerçek anlam ve boyutlarına ulaşamamıştır. Çünkü konu, toplumsal ekonomik sistemimizin bir parçası olarak ele alınmamıştır.

Savurganlığın önlenilmesinin önkoşulu bir ekonominin gerçekten planlanması ve kaynakların yerli yerinde kullanılmasıdır. Hangi ekonomik sistem olursa olsun çağdaş, gerçekçi, uzun vadeli kalkınma planları kaçınılmaz bir gerekliliktir. Ciddi bir planlamanın yapılabilmesi ve ekonominin anarşik yapıdan kurtulabilmesi ise iki koşula bağlıdır. Bunlardan birincisi üretimin toplumsallaşmasıdır. Yani bir yandan üretimin büyük ölçekli işletmelerde toplanması, öte yandan da büyük işletmeleri birbirine bağlayan organik ilişkilerin geliştirilmesidir. İkinci koşul ise ekonomiye yön veren temel üretim araçları üzerinde toplum kontrolünün sağlanmasıdır. Ülkemiz gerçek planlamanın bu iki koşulundan yoksun olduğu için ekonomisi çarpıktır ve enflasyon oranı rekor düzeylere ulaşmıştır. Spekülasyon, kaçakçılık, sahte ihracat, yabancı şirketlerin kâr transferleri, kalitesiz üretim gibi sorunların kaynağında toplumsal çıkarlar doğrultusunda ekonomik planlamanın yokluğu yatmaktadır.

Konuya biraz daha ayrıntılı yaklaşarak plansızlığın yarattığı sorunlarından bazılarını dikkatleri çekmek isterim.

Türkiye, dünya ekonomisindeki yerini, işlevini, hedeflerini saptamadığı için sanayi sektöründe günü birlik değişen politikalar izlenmektedir. Bunun sonucu olarak çeşitli teşvik kredileri, ihracatta vergi iadesi, gümrük vergisi bağışıklığı ve indirimleri, yabancı sermayeyi teşvik tedbirlerinin yarattığı gizli kâr transferleri gibi yollarla devlet önemli gelir kaynaklarından yoksun kalmaktadır. Bir başka anlatımla kaynaklar savurganca harcanmaktadır.

Sanayi yapısındaki plansızlık ve gerilik doğrudan doğruya dış ticarete yansımaları bulmaktadır. Dış satım içinde sanayi ürünlerinin payının düşüklüğü sonucu ülkemiz tarımsal ürünler ve madenlerini yok pahasına satmakta, buna karşılık makine, teçhizat ve hammadde almaktadır. Dış ticaretimizin bu niteliği uzun vadede dış ticaret hadlerinin aleyhte değişmesine ve giderek artan dış ticaret açıkları vermesine neden olmaktadır.

Tarımda özellikle toprak dağılımı, işletme yapısı, bazı yörelerde halen süren yarı-feodal ilişkiler nedeniyle hektar başına verim son derece düşüktür. Tarımda küçük işletmeler ve küçük üretici egemendir. Küçük ve orta üretimin örgütlenmesi cılız, kooperatifçilik yetersizdir. Kimyasal gübre, traktör, tarım ilacı gibi girdilerin kullanımı son derece düşüktür. Sanayide olduğu gibi tarımda da rekabet gücüne sahip kalite ve fiyatta üretim yapılamamaktadır.

Türkiye'de vergi sistemi de ülke çıkarlarının aleyhine işlemektedir. Sermaye kesiminin vergiden kaçma ve kaçınma olanakları bulunmak-

tadır. Tahsil edilemeyen vergiler önemli miktarlardadır. Vergi denetimi etkili değildir. Vergi sisteminde dolaylı vergilerin payı son derece yüksektir. Gelir dağılımı adaletsizdir ve giderek artmaktadır. Kısacası vergi sistemindeki savurganlığın boyutları korkunçtur.

Görüldüğü gibi Türkiye'nin hastalığı üretebileceği ölçüde üretmemesi, yeterli iş alanlarını açamamasıdır. Temel altyapı sorunlarını çözememesi ve bu alanda çok ağır ilerlemesidir. Ulaştırımadan sağlığa, iletişimden enerjiye dek tüm alanlarda kaynaklarını ve olanaklarını en iyi şekilde seferber edememesidir. Savurganlığın vardığı boyutlar ciddidir ve giderek büyümektedir.

Savurganlığı salt ekonomik açıdan değerlendirmek eksik bir yaklaşımdır. En az onun kadar, hatta daha önemlisi insan unsurunda yani nitelikli işgücündeki korkunç boyutlara varan savurganlıktır. Türkiye ekonomisi, giderek artan sayıdaki işgücüne çalışma olanığı sağlayamamakta, işsizlerin sayısı giderek artmaktadır. Yurt dışına yapılan işçi göçü önemli büyüklüktedir. Türkiye ekonomisinin istihdam açısından dış bağımlılığı acı bir gerçektir. İşgücü kaynaklarımızın üretimde tam olarak kullanılmaması ayrı bir savurganlık alanıdır. Çarpık kentleşme ve köylülük sorununun çözülememiş olması sonucu gittikçe yoğunlaşan kültür lumpenliği, dar görüşlülük, şovenlik ve irtica ülkemizin temel sorunlarından biridir. Nitelikli işgücü; bilime, kültüre, sanata saygılı ve bunu amaç edinen bir eğitim ve öğretim politikasıyla olanaklıdır. Ülkemizde eğitim ve öğretimdeki nicel ve nitel yetersizliğin yarattığı olumsuzluğun maddi karşılığı trilyonlarla ölçülemez önemdedir.

Savurganlığın sınırlandırılabilmesi ve giderek önlenilmesi üretim güçlerinin tümüyle seferber edilebilmesine bağlıdır. Toplumun bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlarının planlanması, en az harcamayla en çok doyumu sağlanması, köklü toplumsal dönüşümleri gerektirmektedir. Üretim güçlerinin geliştirilmesi ve savurganlığın önlenilmesi köklü dönüşümlerle olanaklıdır. Savurganlığın hiç değilse sınırlandırılması için çağdaş bir yönetim ve çağdaş bir denetim anlayışının yerleşmesi gerekmektedir. Bu anlamda denetim elemanlarına önemli bir görev düşmektedir. Denetledikleri alanlardaki sorunlara savurganlığın gerçek boyutlarıyla yaklaşmak, toplumsal çıkarlar ve ülke gerçeklerini dikkate alarak öneriler geliştirmek denetim raporlarının içeriğini zenginleştirir. Denetim elemanlarının önünde oldukça geniş bir alan bulunmaktadır. Gerek kurum, gerekse konu bazından hareketle kaynakların kullanımını değerlendirmek, sorunlara yerindelik ve verimlilik açısından yaklaşmak, sonuçlarını kamuoyunun bilgisine sunmak çağdaş denetim anlayışının gereğidir. Savurganlık konusunun gerçek boyutlarıyla tartışılmasında denetim elemanlarının öncü olması dileğiyle noktlayorum.

Tasarrufları
değerlendirirken
esnafa, sanatkara destek
sanayiye
kaynak oluşturan...
...ülke kalkınmasına
katkı sağlayan
banka...

